

Laima Abromaitienė

SUPERVIZIJA KAIP PEDAGOGŲ PROFESINIO TOBULĖJIMO GALIMYBĖ

„<...> Buvimas žmogumi ir prisiimta pareigybė įpareigoja nuolatos save kontroliuoti ir augti.“
Meilė Lukšienė (2000, p. 303)

Anotacija. Pasaulinėje praktikoje supervizija laikoma būtina profesinės veiklos dalimi jau daugiau nei 50 metų. Lietuvos pedagogų profesinėje bendruomenėje supervizija pirmą kartą išbandyta 2011 m. Straipsnyje pateikiama grupės supervizijose dalyvavusių pedagogų apklausos rezultatų analizė, kuria siekiama atskleisti, kuo supervizija gali būti naudinga dirbantiems pedagoginį darbą, kokias profesinio tobulėjimo galimybes ji suteikia.

Esminiai žodžiai: pedagogų kvalifikacija, profesinis tobulėjimas, supervizija.

Įvadas

Nagrinėti supervizijos taikymo prasmingumą švietimo veiklose aktualu dėl kelių priežasčių. Tarp tautinio TALIS [23] tyrimo duomenys rodo, kad Lietuvoje, taip pat Slovakijoje, Estijoje ir kt. pedagogų darbe vyrauja išorinis bei administracijos vertinimas, mažai skiriama dėmesio kolegų atsiliepimams, savo darbo reflektavimui ir pan. Tai didina įtampą darbe bei perdegimo sindromo tikimybę.

Lietuvių mokslininkų darbai patvirtina, kad Lietuvos mokytojų profesinėje bendruomenėje mokytojų stresas, profesinis išsekimas ir profesinis perdegimas yra santykinai paplitęs ir sistemingai pasireiškiantis fenomenas [5; 6; 10; 19]. Tačiau peržvelgus Lietuvos pedagogams siūlomas kvalifikacijos programas, rasta išties nedaug akredituotų programų, skirtų pedagogo asmenybės saviugdai, profesinei pagalbai: seminaras „Mokytojo psichologinė saviugda“ Kauno pedagogų kvalifikacijos centre; projekte „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“, kurį nuo 2010 m. vykdo Ugdymo plėtotės centras, 2011 ir 2013 m. pasiūlyta grupinė supervizija, nuo 2012 m. siūloma modulinė programa, skirta pedagogų savivertei stiprinti.

Tai rodo, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas orientuotas į profesinių kompetencijų plėtojimą, t. y. į tai, ką dar geriau turėtų išmokti daryti pedagogas savo darbe. Kyla klausimas: *kokia pagalba reikalinga pačiam pedagogui kaip asmenybei, žmogui, kad jis galėtų geriau dirbti?*

Supervizija kaip profesinė pagalba, konsultavimo forma, profesinės praktikos palydėjimas yra nagrinėjama užsienio ir Lietuvos autorių darbuose [1; 2; 3; 7; 8; 9; 15; 16; 20].

Straipsnio **tikslas** – pristatyti Lietuvos pedagogų supervizijos patirtį ir atskleisti, kokias profesinio tobulėjimo galimybes supervizija teikia dirbantiems pedagoginį darbą, ar ji priimtina kaip kvalifikacijos tobulinimo forma. **Straipsnio objektas** – pedagogų kvalifikacijos tobulinimas.

Metodas – mokslinės literatūros ir turinio (*content*) analizė.

Supervizijos samprata ir ypatumai

Plačiąja prasme supervizija reiškia pagalbą darbo santykiuose [3, p. 7]. Šiuolaikinė supervizijos samprata perėjo įvairius istorinės raidos etapus, kol galiausiai iš „vyresniojo patarimų jaunesniam“ darbuotojui išsiplėtojo į profesinių santykių konsultavimą [16].

Supervizija – tai profesinės praktikos konsultavimas, pagalba organizacijoms, komandoms, vadovams ar paviniams specialistams, savo darbe susiduriantiems su kompleksinėmis situacijomis ir siekiantiems tobulinti savo veiklą [9, p. 9; 3, p. 10]. Kiekvienas supervizijos procesas yra unikalus, pritaikytas konkrečiai situacijai, čia netaikomos standartinės, iš anksto parengtos programos ar metodai. Tuo supervizija skiriasi nuo tradicinių mokymų, audito, išorinio vertinimo ar organizacijų konsultavimo. Tokią sampratą pripažįsta ir Europos nacionalinių supervizijos asociacijų organizacija [22], jos laikosi ir Lietuvos supervizorių asociacija [11], įkurta 2003 m., kai Lietuvoje buvo pradėtas profesionalių supervizorių rengimas.

Esminis supervizijos ypatumas yra tai, kad ji vyksta refleksijos bei savirefleksijos pagrindu. Supervizuoti – reiškia skatinti supervizuojamojo refleksiją, kad jis pats rastų problemų sprendimus, gerintų darbo kokybę, didintų profesionalumą. Supervizorius nedirba pagal iš anksto paruoštą programą, nieko nedėsto. Patys supervizuojamieji mokosi iš savo darbo,

ji analizuodami ir suprasedami, ką ir kaip reikia daryti kitaip [20]. Svarbus supervizijos ypatumas tas, kad tai yra tęstinis procesas, o ne vienkartinis veiksmas, susitikimas ar pan. Atsižvelgiant į supervizuojamųjų poreikius, gali vykti individuali, grupės, komandos ar organizacijos supervizija. Paprastai šis procesas apima 5–10 ar daugiau įvairios trukmės sesijų (susitikimų), kurios trunka 2 ar 3 savaites arba kitokiu sutartu ritmu.

Supervizijos paskirtis gali būti labai įvairi [8; 9; 16; 20]: padėti specialistams, darbuotojams geriau atlikti savo profesinį vaidmenį, gerinti darbo kokybę, tobulinti kompetenciją; analizuoti ir spręsti darbinėje veikloje kylančius konfliktus; padėti aiškiau suvokti tikslus, užduotis ir vaidmenis profesinėje veikloje; plėtoti organizacijų veiklos potencialą, gerinti veiklos efektyvumą; padėti valdyti pokyčius organizacijoje; kelti kvalifikaciją, gilinti profesionalumą, išvengti perdegimo sindromo ir kt.

Taigi supervizija kuria naują profesinių santykių kultūrą, kurioje svarbu ir veiksminga organizacijos veikla, ir jos kliento gerovė, siekiant savo veiklos įsivertinimo, profesinių santykių kokybės, profesinės kompetencijos plėtos [3, p. 14].

Supervizijos prasmė pedagogų profesinėje veikloje

Pedagogo darbas – tai nuolatinis *darbas su žmonėmis*, jo klientai yra labai įvairūs savo amžiumi, mokymosi motyvacija. Darbo aplinka, ypač mokyklose, neretai yra triukšminga, kelianti įtampą. Šiuolaikinėse mokymo įstaigose vykdomi įvairūs projektai, kuriamos įvairios darbo grupės, siekiančios skirtingų tikslų, todėl pedagogų profesinei realybei būdingas komandinis darbas. Tai reikalauja tam tikrų kompetencijų bei kuria darbo specifiką, susijusią su tam tikromis įtampomis (komunikuojant, prisiiimant įpareigojimus, laikantis terminų, derinant skirtingas nuomones ir kt.). Kaip ir bet kurios kitos profesijos atstovai, pedagogai susiduria su pasitenkinimo darbu problema, kuri pastaruoju metu ypač aštrėja dėl nuolatinėse reformų ir permainų švietime, keliančių nestabilumo jausmą, dėl demografinės bei ekonominės situacijos, kurios pasekmės – besimokančiųjų mažėjimas, mokyklų skaičiaus ir atitinkamai pedagogų darbo vietų mažinimas. Kaip jau minėta, ypač dažna tarp pedagogų profesinio perdegimo problema. Žmonės, kurių profesija reikalauja rūpintis kitais, per tam tikrą laiką išnaudoja savo teigiamų emocijų resursus, be to, jų organizmas pasidaro neatsparus, negeba priešintis stresui. Jei tokia būseną tęsiasi ilgai, galimas visiškas fizinių jėgų ir psichikos išsekimas, o tokia situacija keičia asmens motyvaciją, požiūrį bei

elgesį [17; 18]. Visos šios pedagogų darbo problemos patvirtina būtinybę nuolat reflektuoti savo patirtį, darbinės situacijas, emocinę savijautą darbe. Supervizija – tinkama galimybė tokiai refleksijai.

Naujų pedagogų profesinio tobulėjimo formų paieška Lietuvoje

Pasaulinėje praktikoje supervizija seniai yra pripažinta ir kaip viena iš kvalifikacijos kėlimo formų, atskiros profesijos – viena jų socialinis darbas – yra minimos kaip supervizuojamos profesijos [Scott, 1969, cit. 16; 20]. Lietuvoje nuo 2006 m. Socialinio darbo ir apsaugos ministerija pripažįsta superviziją kaip tinkamą socialinių darbuotojų kvalifikacijos formą [13] ir tai yra pripažįstama atestacijos metu. Tai patvirtina, kad supervizija suteikia ir mokymosi (iš savo patirties), ir profesinio tobulėjimo galimybę, todėl superviziją pagrįstai galima laikyti viena iš profesinės kvalifikacijos tobulinimo formų.

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo srityje pastaruoju metu pradėta ieškoti naujų patirčių, metodų. Ugdymo plėtotės centras (UPC) 2010 m. spalio mėn. pradėjo vykdyti projektą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“ [21]. Projekto pradžioje 2011 m. atliktas Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo padėties ir perkvalifikavimo poreikių tyrimas (tyrimų bendrovė RAIT). Jo rezultatai parodė, kad, apklaustų pedagogų nuomone, „kursai ir seminarai yra dažniausiai siūlomos ir, tikėtina, dėl tos priežasties pasirenkamos kvalifikacijos tobulinimo formos, tačiau jė laikomi mažai efektyviais dėl tam tikro „moralinio“ formų nusidėvėjimo“. Tai tapo paskata projekto metu išbandyti ir pasiūlyti tokias kvalifikacijos tobulinimo formas, kurios atlieptų mokytojų lūkesčius, leistų tobulintis visapusiškai ir kaip dalykininkams, ir kaip pedagogams. Pirmajame projekto etape išbandytos tokios naujos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formos kaip mokytojų stažuotės Lietuvos mokyklose, „Peer coaching“ (treniravimas), mokymai, kurie vykdomi mokyklos aplinkoje, ir grupinės supervizijos (profesinės praktikos konsultavimas).

Taigi supervizija, kaip nauja kvalifikacijos tobulinimo forma, pirmą kartą išbandyta Lietuvoje, pedagogų bendruomenėje, 2011 m. balandžio–gruodžio mėn. įvykusiuose 30 grupių supervizijos mokymuose, kuriuose dalyvavo 369 asmenys iš įvairių Lietuvos mokyklų. 2013 m. kovo mėn. prasidėjo II projekto etapas, grupės supervizijos vyksta 9 Lietuvos miestuose, jose dalyvavo 360 pedagogų.

Tyrimas: pedagogų supervizijos patirtys

Straipsnio autorė projekte dalyvavo kaip supervizorė (*profesinės veiklos stebėtoja*). Kaip edukologijos

mokslo atstovei ir tyrėjai buvo svarbu paklausti pedagogų, supervizijos dalyvių, kaip jie vertina naują išbandytą profesinio tobulinimosi formą bei savo įgytą patirtį. Šiuo tikslu buvo parengta tyrimo priemonė – klausimynas su uždarojo ir atvirojo tipo klausimais, kurį supervizoriai tiesiogiai pateikė savo grupių dalyviams įvairiuose miestuose. Tiriamieji – 144 įvairių Lietuvos mokyklų pedagogai, dalyvavę grupės supervizijos procese.

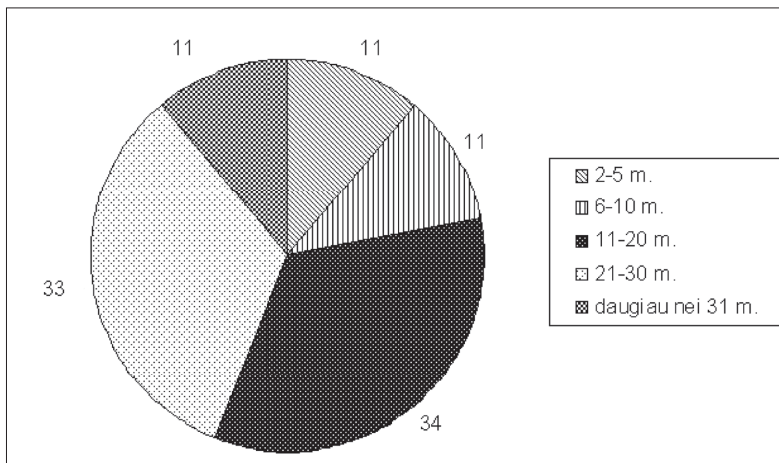
Statistinė duomenų analizė (atsakymai į klausimus apie pedagogų darbo stažą, pedagoginio darbo pobūdį bei vietas, kuriose dirba pedagogai) atlikta SPSS 20.0 for Windows kompiuterine programa. Atliekant atsakymų į atviruosius klausimus turinio analizę, išskirtos pagrindinės išryškėjusios kategorijos.

Pedagogų atsakymai į klausimą apie darbo stažą (1 pav.) rodo, kad didžioji dalis apklaustųjų turi ilgametę pedagoginio darbo patirtį: 79 proc. respondentų pedagoginį darbą dirba daugiau nei 11 metų.

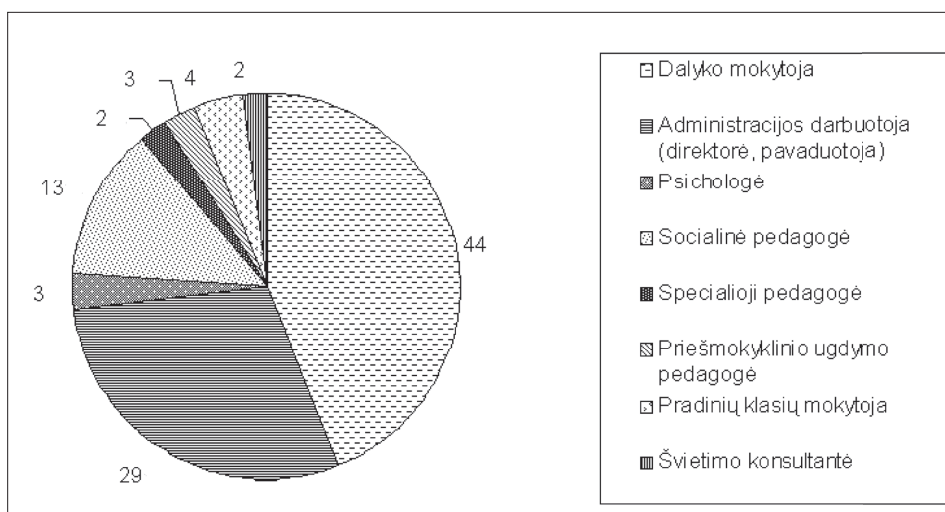
Tai reiškia, kad didžioji dalis išbandžiusių superviziją – išties patyrę pedagogai.

Supervizijoje dalyvavo labai įvairių pedagoginį darbą dirbantys žmonės (2 pav.). Tai reiškia, kad skyrėsi jų pozicijos, patirtis bei profesiniai įgūdžiai. Tarp šio tyrimo respondentų daugiausia dalyko mokytojų, administracijos atstovų bei socialinių pedagogų.

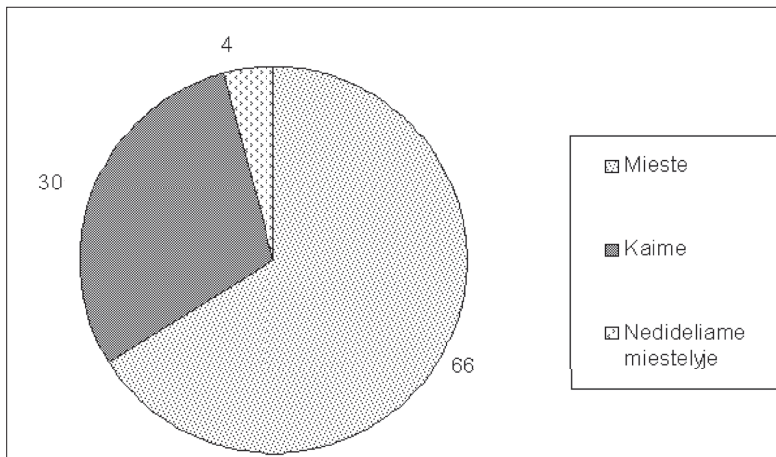
Supervizijoje dalyvavo labai skirtingose vietovėse dirbantys pedagogai (3 pav.): ir didmiesčiuose, ir mažuose miesteliuose, ir kaimuose. Nors daugiausia respondentų dirba miestuose, tačiau akivaizdu, kad projektas suteikė galimybę išbandyti superviziją įvai-

1 pav. Supervizijos dalyvių pedagoginis stažas (proc.)

2 pav. Supervizijos dalyvių užimamos pareigos darbe (proc.)

3 pav. Supervizijos dalyvių pedagoginio darbo vietovė (proc.)

rių Lietuvos mokyklų, esančių ir nedideliuose miesteliuose bei kaimuose, pedagogams.

Į klausimą, ar anksčiau pedagogai turėjo supervizijos patirties, 85 proc. respondentų atsakė neigiamai, taigi dauguma jų pirmą kartą išbandė, kas yra supervizija. Kiti nurodė, kad yra dalyvavę mokyimuose ar turėję supervizijas studijų metu, arba turėjo galimybę susipažinti su supervizija dirbdami ar mokydami kitoje šalyje. Tai, kad supervizijoje dalyvavo pedagogai iš skirtingų Lietuvos vietovių, turintys skirtingą pedagoginio darbo patirtį, užimantys skirtingas pozicijas ir dauguma jų neturėjo ankstesnės supervizijos patirties, leidžia teigti, kad supervizijos procese buvo nagrinėjami itin įvairūs probleminiai pedagoginio darbo atvejai.

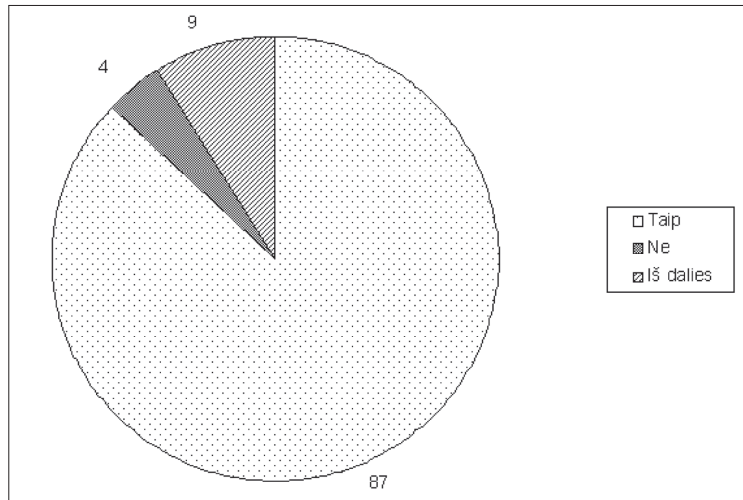
Pedagogų buvo klausama, kokia, jų nuomone, yra supervizijos nauda, kokie pokyčiai įvyko supervizijos metu. Turinio analizė leidžia išskirti kelias pagrindines kategorijas, apjungiančias įvairius dalyvių įvardytus patirtos **supervizijos naudos** aspektus:

- **pažintinė nauda** (pažintis su supervizija; pažintis su žmonėmis iš kitų įstaigų, miestų; nauja patirtis, dalijimasis patirtimi; tai suteikia galimybę pasidalyti patirtimi, pažvelgti į darbo rezultatus iš šalies)
- **asmeninė nauda** (didesnis pasitikėjimas savimi; supervizija stiprina žmogų kaip asmenį; ėmiau racionaliau mąstyti, daugiau pasitikiu savimi; pozityvesnis požiūris; išmokau kitaip analizuoti kylančias problemas; galiu pasiremti kitų patirtimi ir turiu daugiau sprendimo variantų);
- **profesinė nauda** (išmokau pritaikyti situacijų sprendimus darbe ir asmeniniame gyvenime; įgijau naujos patirties, taikau ją darbe; galimybė išgirsti, išsigilinti, pamatyti ne tik save, bet ir ki-

tus darbinėje veikloje; taikau intervizijos metodą savo darbo komandoje; išvengiau rimtų konfliktų su mokiniais, į kolegų problemas žiūriu ramiau, jaučiu pasitenkinimą darbu; išbandžiau sužinotus metodus darbe su auklėtiniais; komunikacinių įgūdžių tobulinimas);

- **emocinis pastiprinimas** (ramesnis požiūris į problemas; mane tai sustiprino kaip specialistę, supratau, kad daug ką darau gerai; nesitikėjau, kad problemos aptarimas žmonių grupėje gali padėti rasti man tinkamą sprendimą; tai seminaras, į kurį norisi grįžti; tai galimybė žvelgti į savo darbą iš šalies; tai tarsi perskaityti knygą „kaip tapti laimingai“; atsirado daugiau emocinio stabilumo, pusiausvyros bendraujant su pedagogais; žmonėms reikia vieniems kitų palaikymo, pasitikrinimo, ar gerai dirbu);
- **pastebimi realūs pokyčiai** (daugiau klausau, mažiau kalbu; vengiu išankstinės nuostatos; tapau pakantesnė, ugdytiniai tapo atviri, draugiškesni; skiriu daugiau laiko išklausti, išsikalbėti, jausmų analizei; ėmiau daugiau girti mokinius, man tai labai padėjo).

Pedagogų įvardytus supervizijos **pranašumus** galima sugrupuoti į kelias kategorijas: **naujumas** (aktualu, inovatyvu, šiuolaikiška, efektyvu); **stebimi realūs pokyčiai** (supratimas, kad galima keisti nusi-stovėjusius santykius); **asmenybės pastiprinimas** (tai mokytojo „išlaisvinimas“; tai naudinga visiems, dirbantiems su žmonėmis, puikus būdas „išsivalyti šiukšles iš sielos stalčių“; tai suaktyvina žmogų; tai suteikia pasitikėjimo, neperša savo požiūrio); **galimybė apmąstyti savo veiklą** (šiuolaikinėje skubos visuomenėje reikalinga „stotelė“ suvokti tai, kas vyksta. Supervizija tam padeda); **sprendimo radimas** (tarp daugybės požiūrių

4 pav. Respondentų nuomonė apie superviziją kaip tinkamą profesinio tobulėjimo būdą (proc.)

ir sprendimų randi sau tinkamą); **praktinis pritaikymas** (tai ne teorija, o praktika).

Pedagogai įvardijo ir supervizijos **trūkumus**, kuriuos siejo su supervizijos **prieinamumu** (mažai reklamos; reikia daugiau sklaidos; dar mažai tam galimybių Lietuvoje; norėtųsi, kad supervizijos vyktų arčiau, nereikėtų toli važinėti; ne visi vadovai geranoriškai išleidžia); **laiko sąnaudomis** (reikia nemažai laiko; ilgai dirbti reikia; greitas tempas); **proceso trukme** (per trumpas laikas; 7 susitikimų per mažai; ribotas supervizijų skaičius; turėtų vykti metus laiko), **konfidencialumo problemomis** (negerai, kai vienoje grupėje yra bendradarbių, tai trukdo atsiverti, jaustis laisvai; grupės dalyvius reikia rinkti iš skirtingų mokyklų po vieną dalyvį; ne visi dalyviai gali būti atviri; negali pasirinkti grupės dalyvių); **supervizijos ne kaip projekto vykdymo galimybe** (supervizija turėtų vykti ne pagal planą, o pagal poreikius; reikėtų supervizijos pačiame darbo kolektyve).

Taip pat respondentai atsakė į klausimus, ar jie norėtų ateityje vėl dalyvauti supervizijose ir ar rekomenduotų superviziją išbandyti savo kolegoms. Atsakymai rodo, kad dauguma, t. y. 89 proc. respondentų ateityje vėl dalyvautų supervizijose ir net 95 proc. siūlytų tai išbandyti savo kolegoms pedagogams. Tai patvirtina, kad dalyvių supervizijos patirtis buvo naudinga ir priimtina pedagoginėje bendruomenėje.

Į klausimą, ar supervizija pedagogams atrodo tinkamas būdas profesiniam tobulėjimui, teigiamai atsakė 87 proc. respondentų (4 pav.). 4 proc. atsakė neigiamai, 9 proc. nurodė tam tikras išlygas: tinkama, bet ne dalykinėms žinioms gilinti, daugiau socialiniams ar komunikaciniams gebėjimams ugdyti ir kt.

Šie atsakymai rodo, kad supervizija kaip kvalifikacijos kėlimo forma yra priimtina pedagogams ir jie naudotųsi supervizijos galimybe ateityje.

Išvados

1. Šiandienio pedagogo veikloje nemažai įtampos, streso dėl įvairių socialinių, ekonominių, psichoemocinių, vadybinių veiksnių, kurie didina profesinio perdegimo, nepasitenkinimo darbu tikimybę. Todėl dirbantiesiems pedagoginį darbą itin svarbu turėti galimybę profesionaliai aptarti, reflektuoti savo profesinę patirtį.

2. Supervizija – profesinės praktikos konsultavimas, pasaulinėje praktikoje pripažintas kaip viena iš kvalifikacijos kėlimo formų, kadangi supervizijos procese ir tobulėjama. Tobulėjimo rezultatu galima laikyti pakitusį požiūrį, naują suvokimą, įgytą žinojimą, atsiradusį aiškumą, kaip pakeisti įsisenėjusią pasikartojančią probleminę situaciją ar santykius, iniciatyvą realioms veiksmams. Supervizija kaip profesinio tobulėjimo forma siūloma ir Lietuvos pedagogams.

Emprinio tyrimo rezultatai parodė, kad Lietuvos pedagogai, dalyvavę grupės supervizijoje, išvelgia supervizijos teikiamą asmeninę, profesinę, pažintinę naudą, vertina jos teikiamą emocinį bei profesinį palaikymą, galimybę rasti tinkamą problemų sprendimo būdą, įvardija ir keletą supervizijos trūkumų: konfidencialumo užtikrinimo svarbą, laiko sąnaudas, ribotą prieinamumą, tačiau pripažįsta superviziją kaip tinkamą būdą profesiniam tobulėjimui.

Literatūra

1. Abromaitienė L. *Supervizija VEIKLA: pedagogų patirtys*. Pranešimas apibendrinamojoje projekto konferencijoje. Ugdymo plėtotės centras, 2012 m. kovo 22 d. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/projektai/perkva/naujienos/konferencija3/7._supervizija_Laima_Abromaitienė.pdf>.
2. Abromaitienė L. Supervizija projektinėje veikloje. *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*, 2010, Nr. 6 (2). p. 157–165.
3. Aleksienė V., Kurapkaitienė N. *Įvadas į superviziją*. Vilnius: VPU, 2011.
4. Bubelienė D. *Mokytojų profesinis stresas ir jo redukavimo prielaidos švietimo vadybos bei edukacinėmis priemonėmis*. Daktaro disertacija. Šiauliai: ŠU, 2010.
5. Bubelienė D., Merkys G. Bandytas žvelgti į pedagogų profesinį stresą kompleksiška: empirinio tyrimo duomenys. *Mokytojų ugdymas*, 2010, 14 (1).
6. Bulotaitė L., Lepškieienė V. Mokytojų stresas ir jo įveikos strategijos. *Pedagogika*, 2006, t. 84, p. 48–52.
7. Dirgėlienė I., Kiaunytė A. Supervizija Lietuvos socialinio darbo kontekste. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 2005, t. 15, p. 240–254.
8. Hawkins P., Shohet R. *Supervision in the helping Professions*. Philadelphia, 2000.
9. Jansen B. Apie šiuolaikinę supervizijos sampratą. *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*, 2010, Nr. 6 (2), p. 9–14.
10. Leliūgienė I., Rupšienė L., Baušytė A. Lietuvos socialinių pedagogų profesinio nuovargio priežastys. *Pedagogika*, 2003, t. 67, p. 12–18.
11. *Lietuvos profesinių santykių konsultantų asociacija*. Prieiga per internetą: <www.supervizija.lt>.
12. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas 2006 m. balandžio 5 d. Nr. A1-92. Prieiga per internetą <<http://pactas/Litlex/ll.dll?Tekstas=1&Id=103334&-BF=1>>.
13. Lukšienė M. *Jungtys*. Vilnius, 2000.
14. Merkys G., Bubelienė D. Profesinis stresas pedagogų akimis: grupinių interviu rezultatai. *Mokslas ir edukaciniai procesai*, 2009, Nr. 2 (9), p. 115–134.
15. Ming-sum Tsui. *Social work Supervision. Contexts and Concepts*. London, 2005.
16. Naujanienė R. *Supervizijos samprata socialiniame darbe*. Pranešimas konferencijoje „Socialinio darbuotojo vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje“ 2006 m. rugsėjo 26 d. VDU(2006). Prieiga per internetą: <<http://www.supervizija.lt/straipsniai.php?m=106&pt=8>>.
17. Pacevičius J. Profesinis perdegimas kaip organizacinės elgsenos problema. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2006, Nr. 2 (7), p. 125–129.
18. Schaufeli W., Enzmann D. The burnout companion to study and practice. *A critical analysis*. Internetinė prieiga per Taylorand Francis, 1998.
19. Stoškus A. Kūno kultūros mokytojų profesinio perdegimo ypatumai. *Tiltai*, 2011, 3, p. 191–199.
20. Švedaitė-Sakalauskė B. *Kas yra supervizija ir kuo ji gali pasitarnauti psichosocialinės pagalbos srityje?* Pranešimas konferencijoje: „Psichosocialinės, profesinės ir socialinės reabilitacijos bei socialinės paslaugos psichikos neigaliesiems“. Vilnius, 2009 m. balandžio 28 d.
21. *Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra*. Prieiga per internetą: <www.upc.smm.lt/projektai/perkva>.
22. *Association of National Organisations for Supervision Europe*. Prieiga per internetą: <www.supervision-eu.org/anse>.
23. *Teaching and Learning International Survey*, 2008. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/talis>>.

Summary

Laima Abromaitienė

SUPERVISION AS POSSIBILITY OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT FOR PEDAGOGUES

In the world practice the supervision – the consulting for professional practice – has been considered to be the necessary part of the professional activity for more than 50 years. In the professional community of Lithuanian pedagogues the supervision was proved for the first time in 2011. The aim of the article – is to present the experience of Lithuanian pedagogues in supervision and to disclose what possibilities for professional development the supervision provides for the people performing pedagogical work, whether it is acceptable as the form for the qualification refreshment.

Keywords: Teacher qualification, Professional development, Supervision.

A contemporary pedagogue faces a lot of tension, stress due to different social, economical, psycho-emotional, managerial factors, which

enlarge the probability of professional blow-out, dissatisfaction with the work. Thus the people performing the pedagogical work need to have the possibility to professionally discuss, and reflect their professional experience. The form suggested for pedagogues to improve their qualification is oriented to the development of professional competences, i.e. what else a pedagogue should learn to do better in his / her work. The following question emerges: *what help is necessary for the pedagogue as personality, human being so that he / she could work better?* At present in the field of pedagogues' development field it is searched for new experiences, methods. The Education Development Centre performs the project 'The Development of Pedagogues' Qualification and Requalification System'; 369 pedagogues tested the group supervision as new form for qualification

development in 2011. The empirical quantitative and qualitative research has been performed; its sample consists of 144 respondents. They are the pedagogues of different Lithuanian schools, who have participated in the supervision process. The analysis of the research results has shown that the pedagogues who took part in the group supervision insight the provided personal, cognitive, professional benefit of the supervision; they value its emotional and professional support and recognize the supervision as the appropriate way for professional development. It is possible to consider the changed viewpoint, new understanding, acquired knowledge, emerged clarity how to change old repeated problematic situation or relations, and initiative for real actions as the improvement result.

*Kauno technologijos universiteto
Ugdymo sistemų katedra
Įteikta 2013 m. gegužės mėn.*